

NIEUWE AANWINST

Wij ontvingen voor de Bibliotheek een exemplaar van de hand van de vertaalster mevrouw M. Medler Metz, oud cursist en lid van onze werkgemeenschap van het boek „Het Huwelijk een Uitdaging“, met een voorwoord van Mr. G.W. Arendsen-Hein, psychiater.

Oorspronkelijke titel: „The Challenge of Marriage“, door Dr. Rudolf Dreikurs.
Uitg. J. Bijleveld Utrecht.

MEDEDELINGEN

Aan de derde jaars delen wij mede, dat er voor hen na de cursus van Dr. Ronge, die een groot succes is geweest, geen extra cursus meer wordt gegeven.
Wel herinneren wij onze oud cursisten eraan, dat zij de cursussen na aanvraag bij de cursusleiding nog mogen volgen.

ADRESVERANDERINGEN

Mej. Zr. P. Mantz naar Weissenbruckweg 13 Heemstede tel. 35905
p/a. Mevr. v.d. Nieuwenhuizen.

Mevr. Mr. N.Ch.E. v.d. Bergh Marcus naar Colenbranderhof 6 A'dam W. tel. 153757.

Mevr. A.M. Ras-Lundbije naar Arendsburght, flat 108 Apeldoorn, tel. 11508.

Mevr. H.J.F. Bosch-Wilton naar De Beukenhorst, flat 10, Driebergen, tel. 4036.

WEER ALS LID TOEGETREDEN

Mevr. Z.R. Petersilka-Nieboer, Marnixstraat 292, A'dam.

HUWLIJK

Wij wensen de Heer en Mevrouw J. Vinkenborg-Condula van harte geluk met hun huwelijk.

MEDEDELINGEN

Wij verheugen ons, dit jaar aan 9 cursisten een diploma uitgereikt te kunnen hebben, en wensen hun een hartelijk geluk.

Het zijn:

Mej. N. Boekestein, Heilo	Mej. A. Sevensma,	Hilversum
Mej. A.J. Dekker, Den Haag	Mej. J. Slegtkamp,	Zandvoort
De Hr. H. den Hartog, Amsterdam	Mevr. C. Schipper-Hoogendijk,	Amsterdam
De Hr. P. Meywes, Utrecht	Mevr. A. Muller v.d. Heuvel,	Hilversum
De Hr. Y. Postma, Zaandam	(behoudens proef over literatuur).	

4 cursisten moeten nog in oktober examen doen.

21 cursisten deden met goed gevolg tentamen tot toelating voor het 2e jaar.

2 cursisten moeten nog een tentamen afleggen.

Hierbij volgen de data van de te houden bijeenkomsten in het verenigingsjaar 1961-1962:

30 September	te Amsterdam
21 Oktober	te Amsterdam
18 November	te Den Haag
16 December	te Amsterdam
20 Januari 1962	te Amsterdam
24 Februari	te Amsterdam
24 Maart	te Utrecht
24 April	te Amsterdam
26 Mei	te Amsterdam

MEDEDELINGENBLAD
van de
**NEDERLANDSE WERKGEMEENSCHAP VOOR
INDIVIDUALPSYCHOLOGIE**

11e JAARGANG

september 1961

Redactie. J.A. Delbez, Oosterbeek;
J. Vinkenborg, Bilthoven.

Redactieadres. Mevr. L.M.C. Richard-Stuurman,
Pippelingstraat 60, Den Haag,
Telefoon 39 47 20.

Bij het heengaan van Prof. Oskar Spiel

Op 1 augustus j.l. is de paedagoog Prof. Oskar Spiel, na een langdurig lijden op 69 jarige leeftijd overleden.

Onnodig is het te zeggen, dat zijn heengaan een zwaar verlies betekent, voor de Individualpsychologie in het algemeen, maar in het bijzonder ook voor de Weense groep, waarvan hij de ziel was. Ook talrijke leden van onze Hollandse groep zullen met een gevoel van droefheid de tijding van dit overlijden vernemen, want door zijn herhaald verblijf in ons midden en eveneens wegens de door hem zo vaak getoonde gastvrijheid op zijn school in Wenen, heeft hij zich onder ons tal van vrienden en bewonderaars verworven.

Indrukwekkend waren zijn „Erziehungsberatungen“ en de manier waarop hij met onmiskenbaar acteurstalent in zijn voordrachten over zijn omgang met „moeilijke“ kinderen kon spreken. Duidelijk bleek dan hoe niet alleen zijn geweldig intuïtief vermogen, maar vooral ook de grote warmte die van hem uitstraalde, zijn zo gunstige resultaten begrijpelijk maakten.

In zijn „Am Schaltbrett der Erziehung“ lezen wij, dat hij als 27 jarige onderwijzer in 1920 Adler leerde kennen en toen terstond begreep, dat diens

zieswijze precies was wat hij al zo lang had gezocht; dat hij in de Individualpsychologie eindelijk de wetenschappelijke grondslag vond, waarop hij bij zijn pogingen tot correctie van zijn moeilijke leerlingen kon bouwen. Hij werd dus een geestdriftig aanhanger van Adler en begon spoedig, in samenwerking met zijn vriend F. Bimbaum, de nieuwe inzichten in praktijk te brengen en ook te verkondigen. Hij koesterde immers reeds lang de overtuiging, dat de school niet slechts had te „onderrichten”, maar dat zij evengoed de vorming voor het „Leven” als haar taak diende te beschouwen. Het kind moest niet alleen worden ingeleid in de wereld der feiten, maar evenzeer in de wereld der „Waarden”. De school diende een bemiddeling te zoeken tussen de eisen van een vertechniseerde, gebureaucratiseerde samenleving en haar immanente taak der mensvorming. De school moest de jeugd in staat stellen om zich aan de „despotie der middelen” te onttrekken.

Het moet de enthousiaste paedagoog een waar geluksgevoel hebben gegeven toen hem als directeur van een grote gemeenteschool de gelegenheid werd geboden deze tot een „Individualpsychologische Versuchsschule” te maken. Hij vermocht in de loop der jaren daar een hoogst bekwame en geestdriftige staf van medewerkers te vormen.

Naast deze werkzaamheid deed hij veel om de daarbij gerijpte inzichten doormiddel van voordrachten, tijdschriftartikelen en het rondleiden van belangstellenden in zijn instituut te verbreiden.

Tenslotte vatte hij de door hem verworven kennis en ervaring samen in zijn boek „Am Schaltbrett der Erziehung”, waarin de lezer zowel in de theorie als in de methodiek wordt ingeleid.

Opvallend is, dat daarbij aan de dag treedt, dat hij reeds lang voor de 2e wereldoorlog op zijn school gebruik maakte van de „groepstherapie”, terwijl dit middel van behandeling toch eerst na die oorlog via Amerika in Europa een belangrijke toepassing vond.

In latere jaren schijnt het, dat Spiel het als een belangrijke taak beschouwde de filosofische en paedagogische inzichten van zijn in 1947 gestorven hoogvereerde vriend Dr. Ferdinand Bimbaum, door publicatie van diens nagelaten werken en het in voordrachten uitdragen van diens formuleringen, aan de vergetelheid te ontrukken.

Teleurstellingen en verdriet zijn hem niet bespaard gebleven. Een grote deceptie was het voor hem zeker, dat de na de oorlog heropgerichte „Internationale Zeitschrift für Individualpsychologie”, waarvan hij redacteur was, eind 1951 moest ophouden te verschijnen. Een andere was vermoedelijk, dat de school, waaraan hij zijn hart verpaid had, na zijn pensionering niet meer geheel in de oude geest geleid kon worden.

geschonken aan de ontwikkeling van de intuïtie. Niet het rechtlijnig denken dat is het causale denken, alleen, maar vooral ook aan het intuïtieve denken moet aandacht worden geschonken.

Een nieuwe wereldorde vraagt nieuwe mensen. Het gaat niet om de grotere of kleinere vernieuwingen, die uitersaad niet onbelangrijk zijn, maar het gaat om het essentiële, een radicale verandering.

De nieuwe mens met zijn enorme vermogens, zal zich slechts dan gelukkig voelen, wanneer hij zich een klein deel weet van een veel groter geheel. Blijvend zal zijn, zijn besef van kleinheid, als onderdeel van dat alomvattende geheel: de niet met zintuigen waarneembare werkelijkheid.

De opvoeding moet de jonge mens helpen vormen tot een *beschouwende mens* en dit met inschakeling van de intuïtie, hetgeen ook noodzakelijk is voor de geestelijke gezondheid van het individu.

Het bewustzijn van ALVERBONDENHEID leidt tot GEESTELIJKE VERBONDENHEID.

Dr. Montessori spreekt van een *kosmische opvoeding*.

Dr. Adler is hierin zeer analoog met Montessori, waar hij in zijn boek „Levensproblemen” spreekt van de mens in verhouding tot de kosmos en de kosmische problemen.

De geestelijke verbondenheid, de alverbondenheid, is de zin van het leven, is de liefde.

Tot slot citeerde de spreker uit Montessori's boek: „Aan de basis van het leven”. Liefde is niet enkel sympathie. Kosmisch is het, energie geleend aan het levend wezen.

En de fontein, waar de liefde ontspringt, is het kind.

L.M.C.R.S.

BIBLIOTHEEK

Daar mevrouw v.d.Bergh verhuisd is naar een kleinere woning, kon zij onze boekenkast met bibliotheek niet langer onderdak geven. De enige oplossing, die wij konden vinden, is als volgt:

De boeken, die niet op de verplichte lijst voor de cursisten staan, zijn ondergebracht in de bibliotheek van het Ned. Centrum v. Onderwijs en Opvoeding (N.C.O.) directeur de Hr. W.J. Veer, Prinsengracht 151, A'dam C., tel. 020-249965.

De bibliotheek is als particulier bezit in bruikleen gegeven aan deze instelling, zodat het boekenbezit ons eigendom blijft, en onze leden en cursisten er gebruik van kunnen maken, door bij het N.C.O. de boeken persoonlijk, schriftelijk of telefonisch aan te vragen. Wij hopen dat deze regeling de instemming van onze leden heeft, en zij veelvuldig van deze mogelijkheid tot lenen gebruik zullen maken.

L. van Dijk

het leven verwaarloosd, zodat ze daarvan losgeslagen en vervreemd is. Wij zijn zozeer de slaaf geworden van onze opgebouwde samenleving, dat dit zelfs aan de spreektaal te bemerken is. We zeggen: „De techniek eist de maatschappij eist“. We denken in instanties, die ongrijpbare groepen zijn. Wij moesten ons meer van onze **PERSOONLIJKE VERANTWOORDING** bewust worden. De nieuwe tijd is er echter nog niet.

Ik zal een paar punten aanwijzen, die wij graag tot ontwikkeling zouden willen brengen; tot ontplooiing van een **VEELZIJDIGE** en **MOREEL STERKE PERSOONLIJKHEID**.

Er zijn geen zekerheden, zoals de voorouders predikten, maar in tijden van destructie en emigratie is *veelzijdigheid* nodig.

Een dynamische maatschappij vraagt *snel aanpassingsvermogen*, en juist het kind kan dit in grotere mate dan de volwassene

Er moet ook komen een *dynamisch weten*, dat in steeds wisselende situaties hulp kan bieden en de weg kan wijzen, geen starre feitenkennis dus alleen *Samenwerking* is daarom noodzaak. Samenwerking, getweeën of in teamverband zijn mogelijkheden, waarbij het kind zich tot medemens kan ontwikkelen en scheppend leert bezig te zijn, iets wat bij het toenemen van vrije tijd en arbeidstijdbeperking zeer te pas zal komen

Voorbereiding tot het gebruik, en aansturen op *scheppende arbeid* zal zonder twijfel een belangrijke rol gaan spelen om zich als individu te kunnen handhaven in de toenemende massificatie van de maatschappij.

Het kind moet geholpen worden bij *het vormen van een wereldbeeld*.

Vroeger ontstond dat wereldbeeld vanzelf binnen de grenzen van de gesloten familie, kerkelijke, maatschappelijke of andere groeperingen. In de rustige status met vaste normen van het vroegere leven paste dit vanzelfsprekend, doch thans komen er andere normen. Het gezin is niet meer het gesloten milieu, dat veiligheid biedt tegen de boze wereld. Er is een doorbraak gekomen en het kind is genoodzaakt de wereld als zijn tehuis te veroveren: (telecommunicatie). Wij moeten daarom het kind in de gelegenheid stellen tot integratie tot ervaringen en belevingen om zich aldus een eigen mening te vormen. Bieden wij die gelegenheid niet, dan kan hij zich niet aan de wereld, zijn toekomstige wereld, aanpassen, maar gaat er aan kapot.

Montessori zegt: „Het nieuwe kind is de mens, die de derde dimensie zal veroveren. Wij zijn de laatste mensen die in de twee dimensionale wereld leven. Alle krachten moeten samengebracht worden, om op te bouwen: **DE WETENSCHAP VAN DE VREDE**, opdat het kind, de nieuwe mens, dus de nieuwe mensheid van de drie-dimensionale wereld zal kunnen scheppen“. Ook Reiman, stichter van de school van Wijsbegeerten heeft veel aandacht

Waarschijnlijk zou een man als „Direktor Spiel“ dan ook wel onvervangbaar zijn geweest

Een groot verdriet moet de jarenlange ziekte en hulpbehoevendheid van zijn lieve vrouw voor hem betekend hebben.

Daarentegen moet het een grote voldoening voor hem geweest zijn, dat zijn enige zoon Walter als zenuwarts de Adlerse leer is toegedaan en daarin dus de voetsporen van zijn vader volgt.

P.H.R.

In Memoriam C.G. Jung

Gaame voldoe ik aan het verzoek der redactie enige woorden aan het overlijden van Jung die in het begin van juni overleden is, te wijden. Hij bereikte de leeftijd van 86 jaar en behield tot op hoge leeftijd zijn strijdbaarheid en helderheid van geest. Zonder twijfel dient hij door ons herdacht te worden als behorend tot het grote driemanschap, wier namen onverbrekkelijk aan de ontwikkeling en verbreiding der dieptepsychologie en der psychotherapie zijn verbonden. Jung mocht zich omstreeks het begin van onze eeuw reeds in een uitstekende wetenschappelijke reputatie verheugen en had zich ook intensief met bestudering en toepassing van Freud's leer bezig gehouden. Omstreeks 1906 trad hij in persoonlijke verbinding met Freud en werd al spoedig lid van de Internationale vereniging Freud, die zich toen nog betrekkelijk geïsoleerd en allerwege bestreden voelde. Verheugde zich buitenmate over deze toetreding niet alleen omdat hij dientengevolge eindelijk vaste voet in een universitair milieu hoopte te verkrijgen, maar ook omdat Jung van christelijken huize was en Freud's volgelingen in Wenen bijna uitsluitend van Joodse origine waren. Jung bleek een enthousiast aanhanger van de nieuwe leer te zijn en er ontstonden al spoedig hartelijke vriendschapsbanden tussen de beide mannen, waarbij Jung het algehele vertrouwen van Freud won. Dit ging zo ver, dat de laatste, die geboren in 1856 (en behept met een bijgelovig voorgevoel, dat hij niet lang meer te leven had), Jung tot zijn opvolger bestemde en hem in 1911 zijn eigen plaats als voorzitter der internationale vereniging afstond (eigenlijk tegen de zin van de Weense groep, die Freud's vertrouwen niet deelde). Aldus was het centrum der beweging naar Zürich verplaatst, hetgeen naar Freud hoopte de steeds nog bestaande weerstanden tegen de psychoanalyse zou helpen te verminderen.

Reeds spoedig echter stelde het gedrag van Jung hevig teleur. Jones stelt Jung in zijn biografie van Freud voor als een rebellische figuur, die zich eerst wel bij de even rebellische Freud had aangesloten, maar al spoedig tegen diens autoriteit in opstand moest komen. Niet alleen verwaarloosde hij zijn representatieve en besturende functies, maar hij verkondigde ook sterk van Freud afwijkende meningen.

Het libido begrip ontdeed hij van zijn specifiek sexuele betekenis. Hij gaf het het karakter van een algemene levenskracht, ofschoon met behoud van het oorspronkelijk natuurwetenschappelijk karakter, zodat haar eigenschappen: behoud van energie, mogelijkheden tot stuwning, progressie en regressie, behouden bleven. Verder werden de door Freud veronderstelde, in de jeugd verkregen, sexuele „complexen“ als in een sexuele symboliek uitgedrukte archaische inhouden uitgelegd. Jung hechtte dus minder waarde aan de sexuele jeugdindrukken, maar schreef een steeds grotere rol toe aan de werking van het „Collectief“ onbewuste en verlegde zodoende de genese der neurose naar de voorgeschiedenis der mensheid in plaats van naar die van het individu (v d Hoop). Wel vond men bij Freud evengoed enkele aanduidingen van onbewuste archaische inhouden van het zieleleven en van een latent mysticisme (Lewis Way), zoals bijvoorbeeld de veronderstelling van een aangeboren castratie complex en penisnijd, maar deze principiële verlegging van het accent kon Freud toch niet accepteren, want in plaats van het lustprincipe kwam de heerschappij van boven persoonlijke archaische machten en van de „levenstaak“ (Adler's levensdoel dus).

Het agressieve optreden van Jung verergerde nog de situatie zodat ten slotte een algehele breuk onvermijdelijk werd. Reeds in 1912 werden de vriendschapsbanden verbroken en in oktober 1914 traden Jung en zijn Zürichse medestanders uit de vereniging, om verder hun eigen weg te gaan.

Mijns inziens is Jung's psychologie te zwevend en te apodictisch. Men krijgt de indruk dat hij zijn collectief onbewuste al te concreet opvat. Niettemin schuilt er mi. een grond van waarheid in, in die zin, dat in het mensdom als geheel bepaalde tendenties als aangeboren reactie mogelijkheden sluimerend aanwezig zijn. Qualitatief hebben wij deze tendenties alle gemeen en maken zij ons tot „mens“, maar quantitatief bestaan er in deze aangeboren tendenties oneindig veel individuele verschillen. Men zou deze tendenties ook „disposities“ of „reflexen“ kunnen noemen. Algemene instemming heeft Jung's typologie gevonden. Met name zijn onderscheiding van een introvert tegenover een extravert type is een levend begrip geworden.

komt (zie ook Paulus) kunnen wij het antwoord geven: „Omdat we de grond van de eigen ontwikkeling tegen gaan“. De uniformiteit in opvoeding en onderwijs doet deviaties ontstaan, en daardoor weer machtsstrijd en neurosen. Hoe de gemeenschap zal zijn, hoe het individu zal zijn, hangt af van de ontwikkeling van het kind. Nu hebben we het nozemprobleem, en hoewel het slechts een klein gedeelte betreft van de jeugd, mogen we toch de ogen er niet voor sluiten, maar moeten appelleren aan de volwassenen, die de verantwoording dragen.

De jongeren worden opgenomen in het arbeidsproces, wat geen bevrediging biedt. Wat hun onthouden wordt is DE MOGELIJKHEID TOT SCHEPPEN, DE ACTIVITEIT. Wij verdedigen ons, dat wij toch ons best deden. Zie de Ver. Naties, de volkerenbond. Telkens moeten we toegeven dat we faalden. Defaitistische gedachten ontstaan. Zouden we niet in staat zijn een betere wereld te scheppen? Zou het misschien niet beter zijn de mensheid maar te vernietigen? Dr. Montessori laat een ander geluid horen: „Al deze mensen hebben niet de mogelijkheid gehad, zich volledig te ontplooien. Ervaringen met jongeren deed haar positievere vormen ontdekken, dan doorgaans wordt aangemerkt. ER LIGT EEN GROTE BELANG RIJKE TAAK VOOR DE MENSHEID, WIL ZIJ TOT EEN BEHOORLIJKE SAMENLEVING KOMEN.“

Maar wat hebben wij tot nu toe gedaan? We gaven de kinderen een eenzijdige intellectuele opvoeding. We gingen uit van KENNIS IS MACHT, met een diploma kun je wat bereiken. Deze tijd heeft bewezen zeer gevaarlijk te zijn, omdat de mens over machtsmiddelen beschikt, die groot onheil stichten. Naast deze opvoeding moeten we dus de morele kant ter hand nemen. We hebben te veel gedaan aan de ontwikkeling van het eigen IK, te weinig aan het IK IN DE GEMEENSCHAP.

De opvoeding was ingesteld op het persoonlijk eergevoel, dat we bereiken door een systeem van straf, beloningen en cijfers. Deze middelen prikkelden tot persoonlijk eergevoel en wekten anti sociaal. Het gevolg is dat we kinderen kweekten die geen fouten meer durven maken, wat funest is, want door ervaringen leren wij. Deze kinderen durven niet meer en krijgen een vergroot schuldgevoel. Wij hebben ons schuldig gemaakt aan negativisme en trachten dit weer te onderdrukken. We hebben een politie-apparaat om de jeugd binnen de perken te houden, maar we hebben niet ontdekt, wat de positieve vorm zou moeten zijn.

Ook Prof. dr. Adler wees erop dat we de positieve vorm moesten zoeken om tot oplossingen te komen. Er is een distantie ontstaan tussen technisch kunnen en geest, en dit heeft tot de innerlijke gespletenheid van de mens geleid. De mens heeft een supernatuur gebouwd, maar de oerbron van

als basis nodig, dat *de volwassene zich instelt op het kind*. In de praktijk van de opvoeding is het nog zo, dat de angst en de eerzucht en de onnatuurlijke houding der ouders, de ontwikkeling bepalen, tegen de natuurlijke ontwikkeling in.

Enerzijds realiseert het kind spontaan de innerlijke mogelijkheden, anderzijds heeft het zeer positieve hulp voor de ontwikkeling van zijn leven nodig. Dr. Montessori wijst op de grote invloed van de omgeving voor de vorming van het kind. Deze zou dus aan zijn behoeften aangepast moeten zijn, doch hieraan is nog veel te weinig aandacht besteed. Aan de omgeving der volwassenen wordt wel veel zorg besteed. Prachtig en praktisch zijn de moderne fabrieken, laboratoria, kantoren en keukens, maar van het kind verlangen wij een directe aanpassing zonder meer.

Wij moeten zorgen dat het kind de juiste voedingsbodem krijgt, waarin het op de beste manier gedijen kan. Doch hoe kunnen wij weten, wat het kind nodig heeft, als wij het nog niet kennen?

Dr. Montessori zegt, dat in ieder kind aanwezig is: **DE INNERLIJKE GIDS, HET LEIDINGGEVEND BEGINSEL**, ook op psychisch gebied. Denken wij b.v. aan de lichamelijke ontwikkeling, hoe het groeit tot wat het is, dan vinden we dat heel gewoon, en realiseren ons het wonder niet. Maar op het gebied der wordende persoonlijkheid missen we het vertrouwen en komt de angst meespreken. Bij zuivere observatie kunnen we, hoewel moeilijk, zien wat nodig is. Wij moeten leren acht te slaan op de **INNERLIJKE GIDS**, die het kind van stadium tot stadium verder leidt. Dit vereist objectieve waarneming en interpretatie van bepaalde verschijnselen. De gevoelige periode van het schrijven b.v. kondigt zich aan door krabbeltjes bij de tekeningen van heel jonge kinderen. Zij moeten echter wachten tot het 6e jaar voordat zij hulp krijgen. Dr. Montessori heeft gelijk, als zij laat zien dat een 6-jarig kind schrijven kan.

Men heeft dr. Montessori als onderwijshervormster willen zien, maar daar heeft ze zich met hand en tand tegen verzet. Zij wilde geen lerares worden, maar studeerde medicijnen. Zij heeft zich aangetrokken gevoeld tot het kind en daarbij opgebouwd, wat men haar „Methode“ noemde. — wat een ongelukkige naam is in dit geval. In haar laatste levensjaren betraf haar grootste activiteit het heel jonge kind. Omdat fouten daar begonnen moesten zijn, wilde zij daar haar studies maken van de wezenlijke behoeften van het kind. (Zij stichtte een opleiding tot „nurses“ in Perugia.) Juist omdat zij vrij was van allerlei onderwijsstradities, heeft zij oog gehad voor het kind als **GROEIENDE TOTALITEIT**. Hoewel het kind steeds verandert, wordt toch de totaliteit nooit verbroken.

Op de vraag, hoe het komt, dat het goede dat wij willen niet tot stand

Natuurlijk zou er veel meer over Jung en zijn leer zijn te vermelden, het staat echter wel vast, dat hij tot de groten van geest moet worden gerekend en ons, zowel door de kracht van zijn persoonlijkheid als door de oorspronkelijkheid van zijn denkbeelden, veel stof tot overdenking heeft gegeven.

P.H.R.

Lezing Drs. H. von Sassen

Op de bijeenkomst van 22 oktober 1960 gaf Drs. H.W. von Sassen in zijn lezing een overzicht omtrent Prestatiestreven en Luststreven, fenomenologisch beschouwd.

Bij zijn vorige lezing besprak hij machts- en geldingsstreven. Deze vinden eigenlijk hun oorsprong weer in het prestatiestreven, waarbij dan in een eventueel conflict uitgeweken wordt naar de richtingen van macht en gelding.

Voor een prestatie in het algemeen is nodig het beheersen, het kunnen, in je macht hebben. Een prestatie in de maatschappij leidt tot erkenning, waardegevoel, bevrediging en moed tot nieuwe impulsen.

Als het een mislukking wordt, leidt het tot niet-erkenning, tot afwijzing. De neurotische mens wil dan doorgaans toch die waardering en tracht zich te laten gelden, terwijl hij de prestatie zelf omzeilt en probeert zijn minderwaardigheidsgevoel te compenseren. Het gaat dan om het succes, om de schijn.

Als vooral het niet kunnen wordt beleefd, krijgt hij een gevoel van onmacht, dat weer leidt tot machtsstreven via de schijnprestatie, waarbij het gevoel van macht als compensatie dient.

Bij prestatiestreven ligt de nadruk op de handelende mens.

De psychologie houdt zich bezig met de verhouding tussen mens en wereld. Er zijn twee polaire houdingen:

1/ waarnemend, opnemend

2/ handelend

Bij 1 nemen we of geestelijk iets uit de wereld op (kennis, inzicht, enz.) of lichamenlijk (voedsel, lucht, enz.).

Bij 2 geven we iets aan de wereld in zelfverwerkelijking, wij scheppen, brengen iets tot stand. Hieraan heeft de mens een fundamentele behoefte, en Adler's leer hangt daarmee samen, want hij legt steeds de nadruk op het gemeenschapsgevoel, verantwoordelijkheidsgevoel, opgave, aanpassing naar buiten, e.d.

De mens handelt in centrifugaal gerichte impulsen. Het gaat dan om zijn ontplooiing, een bijdrage aan de verrijking van de wereld.

Wanneer de mens geïsoleerd blijft, ontstaat er een centripetale begeerte, welke gericht is op bijvulling, vermeerdering, behoud enz., tot men bevredigd is en de min-situatie is opgeheven.

In zijn voordracht zette Drs. Von Sassen Adler's zienswijze en haar ontwikkeling in dit opzicht tegenover die van Freud en stelde de diverse verschijnselen telkens tegenover elkaar, op biologisch psychologisch en geestelijk niveau, bij de gezonde mens en vervolgens bij de neurotische mens, eindigend met de vraag, wie nu gelijk heeft. In de praktijk gaan beider termen soms in elkaar over, maar hun oorsprong verschilt.

Historisch bezien waren de meeste patiënten van Freud 19e eeuwse goede mensen, die niet veel prestatie of beroepsproblematiek hadden in die dagen. Daarentegen waren de seksuele problemen groter dan tegenwoordig, en was er op huwelijks en erotisch gebied veel meer ontbering. Thans zijn de barrières tegen behoeftebevrediging veel geringer over het algemeen, maar de prestatie en beroepsproblematiek is nu veel zwaarder en de vrees voor mislukking groter.

Hoewel het probleem, wens-frustratie een belangrijke rol kan spelen, ligt, volgens Drs. von Sassen, het eigenlijke aangrijpingspunt van de neurose zeker in onze tijd, in de sfeer van prestatie in de sociale situatie.

Hij eindigde zijn betoog over een contrast in opvatting tussen Freud en Adler met die van Freud, bij wie het IK zoiets is als „een diplomaat die zich afvraagt, hoe hij zijn ES en zijn UEBER ICH al balancerende in evenwicht moet houden om gezond te blijven“, daar hij die randgebieden niet in zijn macht heeft — terwijl Adler het IK laat kiezen tussen moed en ontmoediging, tussen inzicht en fictie.

H. B. W.

Verkort verslag van de lezing van Dr. S. T. Heidema op 21-1-61.

MINDERWAARDIGHEIDSGEVOEL EN MACHTSSTREVEN ALS POLEN IN DE MENSelijke PERSOONLIJKHEID

De psychiater moet voor zijn therapie de mensen rubriceren naar de uitingen van hun zieleleven. De omschrijvingen van de mensentypen zijn voornamelijk gebaseerd op tegenstellingen.

Hippocratus en Galenus, de dokters uit de oudheid, zochten het in de lichaamsvochten: de leer der temperamenten. Hier staat de

HET KIND EN DE NIEUWE WERELDORDE

Uitgesproken door drs. H. J. Jordan, 25-3-61.

Grote tijden hebben grote crisissen, die voorlopers zijn tot nieuwe vormen van samenleving. De crisissen in onze tijd zijn allerwegen, ze zijn benauwend en men weet er geen raad mee.

Problemen rond de moderne jeugd en rond de roeringen in de samenleving der volkeren, zijn symptomen van de stoot tot een nieuwe vorm van samenleving.

Door verschillende belangrijke personen is deze tijd reeds aangekondigd. Zo schrijft dr. Montessori in haar boek: „Door het kind naar een nieuwe wereld“. In wezen is de mens goed, in wezen is goede wil aanwezig. Waarom lukt het ons dan niet tot een harmonische mensengemeenschap te komen? Wat ontbreekt is de ORIENTATIE VAN HET BEWUSTZIJN“. Bij dr. Adler vinden we: „Ieder mens kan alles“. Waarom brengt die mens er dan zo weinig van terecht?

Wie is eigenlijk die MENS?

In wezen is HET KIND de schepper van de MENS. Ieder kind brengt een volwassen mens voort. Dus moeten we tot de vraag komen, wie dan HET KIND is. Merkwaardig genoeg is, dat wij HET KIND niet kennen in een tijd, die wij „de eeuw van het kind“ noemen. Omdat wij nog steeds werken met het kind, dat opgroeit in een niet aan hem aangepaste omgeving, waar het nog niet de volle gelegenheid heeft gehad zich vrij en zelfstandig te ontplooien: kunnen we het ware kind nog niet kennen, evenmin als we de waarde van de appel kunnen beoordelen, afkomstig van een boom die ondeskundig werd behandeld. Om onwil gaat het hier niet eerder om onvermogen of onkunde. „Werde, wer du bist“ zegt Goethe, maar dit kunnen we van het kind nog niet zeggen.

Als richtlijnen van de opvoeding heden ten dage gelden niet: „Wat heeft het kind nodig“, maar „wat heeft de maatschappij morgen nodig“.

Wij zitten achter onze adem aan, om de ontwikkeling bij te houden.

We bevinden ons in een soort stroomversnelling van evolutie.

We zijn uitgegaan van: „wat moet een kind op een bepaalde tijd weten“. Dit werd van bovenaf gedikteerd, vanuit de universiteit. Met de leerbehoeften van het kind met de wezenlijke behoeften, wordt geen rekening gehouden. We zouden dit kunnen vergelijken met gewoonten uit de vorige eeuw, om bomen in de vorm van kippetjes enz. te snoeien. Maar een kind verdraagt dat niet. De volwassene trekt en plooit en wringt aan het kind totdat het is geworden zoals hij wil, maar voor een gave ontwikkeling is

Het 3e milieu is erg verwaterd. Weinig kinderen zijn nog lid van jeugdverenigingen of natuurstudiegroepen. De jeugd moet opgevangen worden, zegt men. Maar wil ze dit altijd? Zij voelt zich teveel aan regels gebonden, ze wil eigen normen, vrij zijn.

In de eerste plaats wil ze vrij zijn, om vrije tijd vrij te kunnen besteden. Nu zoekt de puber zijn identificatie figuur in eigen leeftijdsgroep.

Daar leert hij echter niet veel van, want dat zijn geen volwassenen. Ze doen wel machtig, die jongens en meisjes, die dit of dat niet accepteren, maar ze kunnen nog niet alleen staan.

We moeten de ouders zien over te halen om de moed op te brengen tot een gesprek. Maar meestal wordt het dan een redevoering, soms een bittere dialoog, soms een werkelijk gesprek. In agressie zijn zij die het thuis moeilijk hebben, b.v. omdat het gezin niet voltallig is.

Ga dan naast hen staan, vertel dat je wilt proberen hun moeilijkheden te begrijpen, dat je je herinnert zulke moeilijkheden te hebben gehad toen je zelf zo oud was. Bepaal je standpunt tegenover anderen of ouders, dan is er een mogelijkheid, dat ze voelen met je te kunnen praten.

De puber heeft het nog net zo moeilijk als toen zijn toestand nog onbekend was en toen er nog niet zoveel over werd geschreven.

Sport en jazz zijn goede uitlatingen. In de laatste beleven zij ritme. Zij voelen een resonans van eigen beleving van wilde uitbarstingen, ze kunnen zich lekker laten gaan.

Geschoold als wij zijn door Adler, kunnen wij ouders bemoedigen en de kinderen, die in perioden van grote ontmoediging ontzettende onzekerheid verkeren, helpen om uit te groeien tot volwassenen.

Bij de nabespreking merkt de heer Vinkenborg op, dat de opbouw van de verhouding met de puber niet IN de puberteit zelf, maar daarvoor moet plaats vinden. Soms loopt alles heel gemakkelijk, maar als dan de puberteit komt, blijkt dat er geen verhouding is opgebouwd. Het kind moet weten dat *zijn fouten* worden afgekeurd, maar niet hijzelf. Onze opvoeding moet niet met dwang geschieden.

Wij vernamen uit Zürich, dat Dr. A. Müller een ernstige operatie onderging. Gelukkig zijn de laatste berichten vrij goed, maar hij zal nog wel enige tijd rust moeten houden. Wij stuurden hem uit naam van de Ned. Werkg. v. Ind. psych. bloemen; met de beste wensen voor spoedig herstel.

sanguinicus de man die te veel bloed heeft, en de *cholericus*, die te veel gal heeft tegenover de *flegmaticus*, die te veel slijm heeft. Dit is vrijwel zo gebleven totdat in deze eeuw Heymans, de Groningse professor, de mensen rubriceerde naar zijn karakterologie, gebaseerd op drie grondstructuren, nl. of een mens *emotioneel* of *niet-emotioneel* is, *actief* of *niet-actief* of hij *primair* of *secondair* reageert. Uit de combinaties van deze eigenschappen ontstaan de gepassioneerde choleriche, nerveuze en sanguinische typen, etc.

In de twintiger jaren kwam het boek van Grünbaum uit: *Lieben oder Herrschen als Grundmotiven des Menschlichen Seelenlebens*, waarin hij het heersende type stelt tegenover degeen, die de medemens door liefde benaderen. Künkel noemt dit *Ich haftigkeit* tegenover *Sachlichkeit*.

Men plaatst zo de mensen in hokjes om ze te kunnen bestuderen.

Kretschmar gaat er van uit dat er een correlatie bestaat tussen lichaamsvorm en karakter. En deze zelfde correlatie zou van toepassing zijn op verschillende vormen van psychosen. Zo onderscheidt hij dan

Leptosomen lange ————— *piknise* dikkere mensen
slanke mensen met kleiner gestalten.

Schizophrenie ————— *cyclophrenie* of manisch-depressief

Introverte naar binnen ————— *extraverte*, op de buiten
gekeerde typen wereld reagerende typen

Dit laatste is een onderscheiding waarop Jung wijst.

Adler gaat meer van de gemeenschap uit, of de mens zich daarvoor openstelt en zich aanpast, of zich ervan afwendt en zich afsluit. Hiermee hangen tevens samen gevoelens van geldingsdrijf en machtsstreven enerzijds, gefrusteerd worden en minderwaardigheidsgevoelens anderzijds.

Eigenlijk kent iedereen beide gevoelens wel. Iedereen voelt zich wel eens machteloos door iets niet te kunnen en probeert het goed te maken door iets anders te bereiken in geldingsstreven.

Adler beziet de mens altijd in de *gemeenschap*, dat is zijn verdienste, in tegenstelling tot Freud, die alles terug brengt tot *libido*, lustgevoel van de mens alleen.

Dr. Heidema demonstreert dit alles aan de geschiedenis van een 30 jarige mannelijke patient, die aan een zwaar minderwaardigheidsgevoel leed.

Het gezin, waarin hij opgegroeid was, had dat zo veroorzaakt. Hij droomde dat de Minister-President bij hem kwam om te vragen, of hij de Koningin wou adviseren over een nieuw kabinet, — of wel: hij stond op de top van een berg en keek naar het gewoel van kleine mensen en auto's aan z'n voeten.

Tenslotte had Dr. Heidema hem zijn geldingsstreven doen inzien, en was het beter met hem gegaan. De patient verklaarde later de behandeling als een psychische wedergeboorte ondervonden te hebben.

Verslag van de lezing van Mejuffrouw C. Bielle op 18-2-61.

PUBERTEIT

Mejuffrouw Bielle begint met uiteen te zetten, dat men dit onderwerp als doodgepraat beschouwt. Na 25 jaar met pubers te hebben gewerkt, constateert zij, dat er veel is veranderd, wat niet wil zeggen, dat de jeugd nu zoveel moeilijker is dan vroeger.

Grote psychologen (Bühler, Künkel, Rümke) geven een indeling van jongeren in verschillende perioden: van 0-15, van 15-25 en van 25-45.

Prof. Watering geeft een indeling in perioden van 7 jaar, de puberteit valt dan tussen de 14 en 21 jaar.

Mejuffrouw Bielle is het hier niet mee eens. De puberteit begint vroeg, biologisch op 12 jaar, 11 jaar is geen uitzondering. Niet dat de puberteit nu ook vroeger ophoudt, integendeel, zij duurt (zeker na de oorlog) langer. Vroeger b.v. was de 3e klas de lastige klas, nu is het de 2e en vaak begint de ongeconcentreerdheid, warrigheid, woeligheid al in de 2e helft van de eerste klas. Het is belangrijk dit te weten.

Mejuffrouw Bielle wil nu niet spreken over de excessen als die van de nozems.

Het begrip Puberteit is aan wijziging onderhevig. 30 jaar geleden werd het woord niet genoemd. Het had zelfs een beetje een onnette klank. Nu praat iedereen erover mee. (Radio, damesbladen.)

De Puber moet vrij komen van oude banden, moet zich vrij maken uit oude verhoudingen. Hij zoekt zijn plaats tegenover zijn omgeving, tegenover de anderen in het leven.

Dit moet ieder mens doormaken om volwassen te worden.

Aangezien de puberteit zoveel vroeger begint, wordt de puber nog beschouwd als kind. Wij zeggen: „Het is nog een kind”, maar het is geen kind meer.

Het kind gaat zich zelf zien tegenover de wereld om hem heen tegenover eigen huis. los daarvan: „Groot zijn” was vroeger een attractie voor hem, dan „mag je alles”. De puber ziet dat „groot zijn” langzamerhand anders. Hij voelt aan de ene kant, dat hij al groot is, dat hij er bij hoort, aan de andere kant ontbreken de figuren, die dat aantrekkelijk maken. Vroeger was de vader het beeld van „de volwassene”. Er kwam dan wel het moment dat hij niets van die autoriteit wilde weten, en er zijn krachten mee ging meten, maar in wezen bleef het beeld van volwassenheid aanwezig. Thans is de positie van de vader geheel veranderd.

De mannen hebben moeten verduren, dat de vrouwen zich emancipeerden, hetgeen in de laatste oorlog sneller is gegaan. De vrouwen namen hun rollen over, en konden het ook. Men hoorde dat de autoritaire houding fout was, dat een klap uitdelen, een stem opzetten, het kind frusteren, uit den boze was. De ouders zijn thans veelal in een schemertoestand. William Stem karakteriseert de puber als *niet meer en nog niet* n.l. niet meer kind en nog niet volwassen. Verg. ouders, *niet meer autoritair, nog niet een autoriteit*. Prof. Oldewelt zegt: de ware autoriteit is de spontaan uitgereikte, de door het kind zelf uitgereikte.

Om tot zulk een autoriteit te komen, is allereerst nodig, dat de volwassene volwassen is.

Wat verstaan we onder volwassen worden? Waar later wij onze kinderen naar toe groeien?

Naar volwassenheid, die bestaat uit *verantwoordelijkheid voor eigen daden* en *soms voor die van anderen*.

Bij veel ouders is wel begrip, dat zij de autoritaire houding moeten laten schieten, die zij hadden uit hoofde van ouder-, vader-, of leraarschap, doch nu menen zij het te vinden in een nivellering, die niet juist is.

Iedereen wil jong blijven, schijnen of doen. Ze willen vriendje, vriendinnetje zijn van hun kinderen. Deze ouders, die in schemertoestand leven, voelen op zeker moment, dat hun macht hun ontgleden is. Dan maken ze vuisten. Dan zeggen de kinderen: „Vader balt zijn vuist, maar hij doet niets”.

Ouders weten veel van psychologie, maar durven niet te frusteren.

Het kind dat zoekt naar een identificatie figuur vindt dit niet meer bij de vader, moeder of leraar (de jonge leraar die stoeit en dolt met de jongens heeft zijn prestige voor een groot deel verslind.)

„Volwassen zijn” betekent verantwoordelijkheid dragen, afstand doen van bepaalde prettige genoegens, die je als volwassene met de jeugd niet meer kunt hebben.

De puber heeft een identificatie figuur nodig. Waar zal hij die zoeken?